

Radoslav
Tomić

Smrt Miklósa Boskovitsa

Odlazak velikog povjesničara slikarstva

Jedan od najvećih znalaca talijanskoga srednjovjekovnog i ranorenesansnog slikarstva Miklós Boskovits umro je u Firenci 19. prosinca 2011. godine.

Boskovits se rodio u Budimpešti 26. srpnja 1935. godine gdje je završio studij povijesti umjetnosti i gdje je odmah nakon diplome započeo temeljito istraživanje talijanskoga slikarstva kasnoga srednjeg vijeka, od *Duecenta* do *Quattrocenta*. U ranim godinama objavio je u rodnoj zemlji zapažene studije i knjige, među kojima se ističu *Das Christliche Museum von Esztergom* (1964.) te *Tuscan paintings of the Early Renaissance* (1965.). Njegovu studiju *Quello ch'e dipintori dicono prospettiva* (*Acta Historiae Academiae Scientiarum Hungaricae*, 1962./1963.) zapazio je i citirao i Rudolf Wittkower u predgovoru svoje glasovite knjige *Architectural Principles in the Age of Humanism* (1971.).

Istraživanje talijanskog slikarstva bila je njegova sudbina koja je odredila ne samo njegovu bibliografiju nego i biografiju. Emigrirao je u Italiju 1968. godine gdje se našao u nezavidnom položaju, bez posla i novca. U prvi mah pomogao mu je prof. Carlo Volpe. Potom je boravio na višegodišnjoj stipendiji u Berensonovoj Villi I Tatti gdje je napisao temeljnu knjigu *Pittura fiorentina alla vigilia del Rinascimento 1370-1400* (Firenca, 1975.). Neposredno nakon toga započeo je sveučilišnu karijeru: od 1977. na Università di Cosenza, od 1980. na Università Cattolica u Milanu te konačno, od 1995. na Sveučilištu u Firenci gdje je bio redoviti profesor do umirovljenja 2006. godine. Profesor Boskovits vezao je

svoj talijanski dio života uz Firencu: živio je u neposrednoj okolici (Antella), predavao je na jugu i sjeveru Italije dok se nije "udomio" na prestižnoj firentinskoj katedri koju su u poslijeratnoj i suvremenoj Italiji odredili najveći znalci talijanskoga slikarstva Roberto Longhi i njegova nasljednica Mina Gregori. Njegov kabinet bio je "sobičak" u Kunsthistorisches Institutu u srcu Firence. Tu je nastavio rad na temeljnome istraživačkom projektu *Corpus of Florentine Painting* što ga je 1930. godine započeo Richard Offner. Iza toga skromnoga i jednostavnog, redovničkog *studiola* krila se zapravo veličanstvena pozicija: najbolja knjižnica za povijest umjetnosti, sustavno vođena fototeka, stalni kontakti s kolegama, blizina studenata koji znatiželjno propituju i nukaju na usavršavanje. Gotovo nečujan i tih, ali neshvatljivo radišan i vitalan, Boskovits se danonočno i neprekidno, gotovo bez stanke i zamora, usmjerio prema slikarskim djelima. U prvom redu djelima malih majstora, anonimnih umjetnika koji su na podlozi velikih (npr. Giotto, fra Angelica) oblikovali likovnu pozornicu Firence, Toskane, Umbrije, Maraka, Lombardije i Venecije. Ti mali majstori (*Miklós Masters*, kako se dosjetljivo zapaža) bili su velika tema njegova polustoljetnoga istraživačkog rada. Povezujući umjetnike i djela, pripomogao je da se prošire razine znanja o počecima talijanskoga slikarstva. Bio je urednik kataloga i priređivač izložbi trajne vrijednosti. Posebno treba naglasiti da je radio kataloge srednjovjekovnog i ranorenesansnog slikarstva za najprestižnije europske i svjetske muzeje

(Gemäldegalerie, Berlin, 1988.; El Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid, 1990.; National Gallery, Washington, 2004.). Uređivao je časopise *Arte Cristiana* i *Paragone*. Tako je od emigranta iz Budimpešte bez novca i budućnosti, zahvaljujući neprestanom radu i vizualnom talentu, postao jedan od najcjenjenijih istraživača talijanskoga slikarstva na njegovoj prekretnici od srednjeg vijeka prema renesansi. Od 1998. godine bio je dopisni član Mađarske akademije znanosti.

Boskovits je dao neobično važan doprinos boljem poznavanju dalmatinskoga slikarstva 13. – 15. stoljeća. Blažu Jurjevu Trogiraninu pripisao je nekoliko novih slika (među njima i Raspelo iz crkve Gospe od Karmena u Trogiru), dok je njegovo pisanje o Lovri Dobričeviću iz temelja promijenilo dotadašnja znanja o tom prvaku slikarstva *Quattrocenta* u Hrvatskoj. Povezao je naime njegovo ime s *Majstorom Navještenja Ladlow* i na taj način relativno skroman opus, koji je do tada bio regionalno određen na relaciji Kotor–Dubrovnik, smjestio u europski prostor grupirajući oko njega skupinu slika od iznimnoga značenja (Navještenje Ladlow, Poliptih u Pragu...). Nakon toga promijenilo se i naše tumačenje Lovre Dobričevića. Ne samo da je napokon izišao iz sjene Nikole Božidarevića i Mihajla Hamzića, nego je jedini zakoračio na europsku pozornicu relevantnim djelima, što je onda dopustilo da ga tumačimo kao međašnu osobnost hrvatskoga slikarstva u danima njegova sazrijevanja i preobrazbe od kasne gotike prema renesansi. Nije samo pisao o hrvatskim umjetnicima, nego je 11. lipnja 1987. godine u Muzejskom prostoru (Galeriji Klovičevi dvori) u Zagrebu održao poticajno i aktualno predavanje *Od Blaža Jurjeva do Lovre Dobričevića*.

Zajedno s Eve Borsook i Silvijom Meloni Trkulja utemeljio je *Fondo Amicizia* (vezan uz *Harvard University Center for Italian Renaissance Studies–Villa I Tatti*, a potom uz *Fondazione Longhi*). Fond je novčano i organizacijski pomagao mladim povjesničarima umjetnosti iz tadašnje istočne, komunističke Europe da studijski borave u Firenci gdje su uvjeti rada bili neusporedivo bolji, a kontakti s kolegama iz svijeta mogući i svakodnevni. Upravo zahvaljujući (i) njegovoj pomoći u više sam navrata boravio u Firenci gdje sam, nakon diplome, stekao povjerenje u vlastiti poziv i opravdanost istraživanja renesansne i barokne umjetnosti.

Kada je u naponu stvaralačkih snaga umro Carlo Volpe (1926. – 1984.), napisao je Boskovits na stranicama časopisa *Paragone* dirljive riječi: prisjećao se osobe koja mu je pomogla u najtežim danima njegova života, ali i uglednog stručnjaka koji je umro s otvorenim knjigama i rasutim fotografijama umjetnina na stolu. Te se riječi mogu napisati i ovom prigodom. Profesor Miklós Boskovits posjedovao je ne samo istančana znanja, neusporedive radne navike i duboku koncentraciju na umjetnička djela kojima s uvijek i iznova vraćao s neskrivenom radošću i znatiželjom, nego je u svom svakodnevnom životu bio jednostavan i postojan, istovremeno dovoljno susretljiv i primjeren distanciran. Baštiniio je kulturne tekovine rodne, kozmopolitske Budimpešte i neiscrpnu duhovnost talijanskoga podneblja što se u rijetkoj simbiozi moglo osjetiti i u načinu njegova pisanja i u analizi likovnih fenomena. Uvijek je to bilo promišljeno, složeno i sabrano zapažanje koje je nastalo kao rezultat nataložena znanja i izvježbana oka. ×